

ЧЕСТЬ І ГІДНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ФАКТОРИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті подається визначення понять честі і гідності особистості, висвітлюються аксіопсихологічні, типологічні, динамічні, процесуальні, діяльнісні їх характеристики, розкриваються конструктивні та деструктивні наслідки їх піднесення, врівноваження, приниження для людини і суспільства, наводяться приклади руйнівної дії деформації честі і гідності в контексті забезпечення індивідуальної та соціальної безпеки.

Ключові слова: *честь і гідність особистості, піднесення, врівноваження, приниження, конструктивні та деструктивні наслідки, аксіоінтераутологічна діяльність, індивідуальна та соціальна безпека.*

Існуючі у сучасній теоретичній і практичній персонології дані щодо цінності особистості свідчать про необхідність проведення поглибленої аксіологічної інтерпретації таких етико-психологічних понять, як честь і гідність людини. Ми можемо констатувати зараз, після певного занурення у проблему, що ці поняття є чи не найважливішими засадами національної безпеки держави, тими фундаментальними її «цеглинками», які дивним чином ігноруються суспільством і психолого-педагогічною наукою, хоч являють собою чинники властивих для людства негативних історичних тенденцій, дія яких спостерігається й дотепер.

Аналіз досліджень свідчить, що честь і гідність у площині психології досліджувались мало. У своїй монографії «Соціальна психіка нації» М.Й. Варій приділив цим питанням як соціально-психічним явищам, які висвітлюють соціально-психологічний образ етнічної спільноти, значну увагу [5].

Часто дослідники пов'язують ці явища в одне ціле. Єдність цих понять зафіксована в тому факті, що вони часто і звично використовуються разом – як честь і гідність людини

та особистості. Водночас, вони дещо відрізняються і тим самим доповнюють одне одного. Однак у психологічному плані честь і гідність особистості потребують всебічних подальших досліджень.

У цьому зв'язку метою нашої статті визначення понять гідності і честі, а саме – їх психологічна характеристика. Ми використовуємо при цьому, передусім, наведені у словниках і довідниках визначення цих понять, оскільки вважаємо, що саме конвенційне, загальноприйняте їх розуміння може сприяти кращому їх вивченню, розумінню і використанню професійними психологами та педагогами.

У сучасному «Філософському енциклопедичному словнику», у відповідній статті В. Нестеренка, гідність вважається «однією з основних позитивних ознак людини як особистості, мірою ствердження в людині особистісних начал. Психологічно гідність постає як належний рівень самооцінки і дійовий механізм самоконтролю, що спирається на чітке розрізнення особою чогось припустимого і неприпустимого для неї. Як етична категорія, гідність позначає загальнообов'язкове визнання самоцінності людини, її здатності і доконечної потреби бути моральним суб'єктом. Відповідно до різних модальностей людського буття, розрізняють особисту гідність, жіночу та чоловічу, професійну гідність, національну гідність, гідність громадянина, людську гідність. В структурі особистості і в практичній поведінці гідність реалізується через такі чесноти, як благородство, скромність, відповідальність, критичність і вимогливість до себе та інших тощо. Умовою формування і утвердження гідності є потреба в повазі з боку інших людей (гідним є те, що гідно поваги). Тому співвідносним щодо гідності моральним феноменом є честь як безпосередній моральний вияв позитивної громадської оцінки особистості [17, с. 119].

Розгорнуте аксіопсихологічне розуміння природи честі подано у «Словнику з етики» за редакцією І.С. Кона, де честь характеризується як «поняття моральної свідомості і категорія

етики, що тісно пов'язана і в багатьох відношеннях схожа з категорією гідності. Подібно до гідності, поняття честі розкриває відношення людини до самої себе і ставлення до неї з боку суспільства. Проте, на відміну від поняття гідності, моральна цінність особистості у понятті честі пов'язується з конкретним суспільним становищем людини, видом її діяльності та визнаними за нею моральними заслугами. Якщо уявлення про гідність людини виходить з принципу рівності всіх людей у моральному відношенні, то поняття честі, навпаки, диференційовано оцінює людей, що знаходить відображення в їх репутації. Відповідно, честь вимагає від людини підтримувати (виправдовувати) ту репутацію, котру має вона сама чи колектив, до якого вона належить. Історично поняття честі виникло в моральній свідомості суспільства у вигляді уявлень про родову і станову честь (моральна вимога, що диктує людині спосіб життя і дій, які не принижують гідності певного стану чи роду)» [16, с. 384–385].

Наведені дефініції (а їх існує значно більше) свідчать про наявність спільного і відмінного у значенні понять гідності і честі. Спільне між ними полягає у відображенні в них, передусім, цінності особистості в її усвідомленні та переживанні людиною і суспільством. Підкреслимо саме цей момент – усвідомлення цінності власної особистості (нагадаємо, що, за А.В. Петровським, усвідомлення – це пізнання, самоусвідомлення, цілепокладання, емоційна оцінка і переживання [10]).

Певна відмінність цих близьких за значенням понять полягає в тому, що у понятті честі відображається головним чином цінність особистості у соціально-психологічному плані (цінність її ролей, статусів, позицій, авторитету, репутації, іміджу тощо), яка носить в цьому плані переважно опосередкований, формальний, суспільно визнаний характер. Що ж стосується поняття гідності, то в ньому відображається усвідомлення і переживання особистістю переважно своєї цінності в індивідуально-психологічному плані, тобто її самоцінність, що носить безпосередній, змістовний, «інтимно-приватний» характер.

При цьому схожість і відмінність даних понять є відносними – вони, так би мовити, перетинаються і в зоні перетинання своїх соціально-психологічних та індивідуально-психологічних ознак мають спільне психологічне підґрунтя, сутністю якого є самоусвідомлення, тобто усвідомлення особистістю своєї цінності як особистісного новоутворення – честі і гідності. На наш погляд, з того самого моменту, коли маленька дитина сказала «Я», і починається це самоусвідомлення, переживання нею своєї всезростаючої цінності у формі честі і гідності. В цьому сенсі «Я» містить у собі, як найважливіший, саме аксіологічний (точніше – аксіоінтераутологічний) компонент у вигляді центрального особистісного новоутворення – аксіопсихологічної діади честі і гідності особистості. Тому ми солідарні з відповідними висновками фундаментального дослідження І.Д. Беха щодо проблеми честі і гідності як головних виховних категорій [3].

Чесць і гідність багато значить для особистості, оскільки вони стосуються соціальної та індивідуальної цінності, усвідомлення і переживання особистістю соціальної оцінки її місця, позиції, ролі, значення, репутації, авторитету у суспільстві та самоусвідомлення і переживання нею своєї індивідуальної сили, потенціалу, ресурсів у власній самооцінці. В цьому розумінні аксіопсихологічна діада честі і гідності утворює потужне за своєю енергетикою ядро особистості, яке набуває відповідно до цього величезної доленосної, «ядерної» сили людини, що виступає важливим чинником її життєдіяльності, детермінантою соціальної та індивідуальної поведінки, верховною мірою оцінки усіх речей і явищ. Ця «ядерна» сила звичайно знаходиться у латентному стані, але може вибухоподібно виявлятися у критичних ситуаціях, приміром – у ситуаціях соціальних та індивідуальних зазіхань на цінність особистості. Тоді честь і гідність постає як потужний чинник опору, активної протидії, а в певних ситуаціях – детонатором міжособистісних і соціальних конфліктів.

У психологічному вимірі точну, неперевершену характеристику людської честі і гідності та динаміки їх піднесення і приниження подав у своїх художніх творах, таких, як «Бідні люди», «Принижені і ображені», «Злочин і кара», «Гравець», «Ідіот» тощо, видатний російський письменник Ф.М. Достоєвський [6].

У художній характеристиці феноменів честі та гідності людини, їх приниження і піднесення, що здійснена Ф.М. Достоєвським, серед різних аспектів найбільше виступає культурно-психологічний, точніше – аксіопсихологічний аспект. Унікальний матеріал художника щодо цих феноменів потребує своєї наукової інтерпретації, пояснення суті даних феноменів, їх класифікації, систематизації тощо.

Багато уваги феномену честі та гідності особистості в контексті визнання її примату перед суспільством приділяв М.О. Бердяєв [2]. Саме він есхатологічно передбачав соціальні катастрофи ХХ століття, пов'язуючи їх із приниженням особистості, з падінням загального рівня соціальних стосунків. Ми приєднуємося до цієї думки видатного філософа і можемо, наприклад, припустити, що однією з причин виникнення першої світової війни, її аксіопсихологічним детонатором стала боротьба достоїнств між імператорськими дворами двох груп країн, приводом для якої стало вбивство екс-герцога Фердинанда в Сараєвому влітку 1914 року.

Те ж саме можна сказати і про жовтневий переворот та громадянську війну в Росії, мотиваційним стрижнем яких було багаторічне приниження нижчих прошарків населення вищими, почуття заздрості й соціальної помсти і зворотне нищівне приниження нижчими вищих аж до їх знищення.

Подібні ж аксіопсихологічні причини можна виділити і серед причин Другої світової війни – вони пов'язані з приниженням німецького народу Версальським договором.

Цікаво, що думки про вирішальну роль честі і гідності людини як фактора безпеки особистості та суспільства вислов-

лювали багато мислителів, але вони не привертали необхідної уваги спеціалістів. Такими були А.С. Макаренко і А. Адлер [1]. Так, видатний педагог і письменник підняв цю проблему в своїй останній повісті «Честь» [9].

Подані вище положення свідчать про важливу роль феноменів честі і гідності у житті людини і суспільства, у забезпеченні їх безпеки. Говорячи про аксіопсихологічні характеристики даних феноменів, зазначимо, що існують специфічні їх ознаки, які доцільно показати у вигляді певної цілісної класифікації видів честі і гідності: національна честь і гідність; соціальна, рольова честь і гідність громадянина, громадського діяча, політика, керівника, менеджера тощо; індивідуальна, особистісна честь і гідність; професійна честь і гідність робітника, офіцера, підприємця, ветерана праці тощо; гендерна честь і гідність – чоловіка і жінки, батька і матері, сина і доньки, дівчини і юнака; вікова честь і гідність дитини, підлітка, юнака, молодої і дорослої людини, людини похилого віку, пенсіонера, гідність людини старечого віку і довгожителя; формальна і змістовна честь і гідність; справжня і псевдо- гідність і честь, негідність і безчестя; відкрита і прихована, демонстративна і замаскована честь і гідність; відносна і абсолютна честь і гідність тощо.

Аксіопсихологічні відношення вищості, рівності і нищості, які відображаються поняттями честі і безчестя, гідності і негідності, пронизують усі стосунки людини з іншими людьми в усіх напрямках – вертикальному (вище – нижче), горизонтальному (рівний – нерівний), віковому (старші – однолітки – молодші), часовому (у минулому, теперішньому та майбутньому, одночасно та послідовно). Тобто, існує певний аксіопсихологічний простір (континуум), в якому особистість існує ціннісно – як суб'єкт і об'єкт аксіопсихологічної взаємодії і діяльності.

Честь і гідність як суб'єктивне усвідомлення і переживання об'єктивної та суб'єктивної цінності особистості мають певні соціально-психологічні та індивідуально-психологічні особливості. Так, за показником пониження-піднесення деякі суспіль-

ства і групи традиційно, природно або штучно, спонтанно або навмисно принижують честь і гідність одних своїх членів чи надмірно підносять інших.

До числа принижених звичайно відносяться бідні люди слабо розвинених країн, члени деяких субкультурних угруповань, нестійких сімей тощо. А до числа протилежних до них, піднесених – мешканці заможних країн зі стійкими демократичними традиціями, мистецькі кола цих країн, члени християнських громад, щасливих сімей тощо.

Усвідомлення і переживання своєї цінності у формі честі і гідності значною мірою відносні і залежать від того, в якій спільноті перебуває людина – у так званому «вищому світі» (в «Олімпії», за виразом Ф.М. Достоевського) чи у «нижчому світі» (світі «підпілля» – див. у того ж письменника твір «Записки з підпілля»).

На індивідуально-психологічні особливості честі і гідності впливають також стилі спілкування (авторитарний, демократичний, ліберальний), наявні у людини сенс і перспективи життя, моральні риси характеру, рефлексивні здібності, досвід і мудрість, інтелектуальні властивості, психофізіологічні якості (темперамент).

Честь і гідність людини можуть бути скриті від оточуючих або експресивно виявлені різними засобами: мімічними (вираз обличчя, погляд, посмішка, висока постава голови тощо) і пантомімічними (розташування рук, ніг, підтягнутість, поза, загальна постава фігури та ін.), загальним виглядом, одягом, і особливо – інтонаційними, словесними, смисловими, індивідуальними особливостями спілкування, поведінки, діяльності людини. Честь і гідність особистості виявляються в її особливій увазі і пам'яті, відчуттях і сприйманнях, логіці мислення і уяви, індивідуальному стилі діяльності і манері поведінки, реакціях на події і факти, у повазі і шануванні інших людей, в етиці і естетичній вчинків і дій, у позитивному, компліментарному ставленні до людини, в особливій моториці рухів, ри-

туалів привітання і розставання, в техніці піднесення іншої особистості та самопіднесення, позбавленої амбіційності, вищості, пихатості, нескромності тощо.

Зовнішні і внутрішні диспозиції і стани справжньої честі і гідності особистості, за всієї усвідомленості її цінності і самоцінності, несумісні з такими небажаними аксіологічними емоціями, як заздрість, презирство, зарозумілість, гордовитість, марнославство, панування над іншими тощо.

Серед зазначених раніше характеристик честі і гідності найважливішими є, на наш погляд, динамічні (енергетичні, змінювальні) властивості, які виражаються передусім у їх піднесенні, врівноваженні та приниженні. Так, у «Філософському словнику» за редакцією І.Т. Фролова поняття «піднесене» як естетична категорія виражає «сутність явищ, подій, процесів, що мають величезну суспільну значущість, чинять вплив на життя людей, на долю людства. Події і явища, котрі оцінюються як піднесені, естетично сприймаються людиною як такі, що протистоять усьому низькому й буденному. Піднесене викликає в людині особливі почуття й переживання, що піднімають її над усім нікчемним і посереднім, веде на боротьбу за високі ідеї. Піднесене тісно пов'язано з прекрасним, яке теж є втіленням передового естетичного ідеалу. Особливістю піднесеного (у порівнянні з прекрасним) є його принципова націленість на пізнання безмежних можливостей і на здійснення грандіозних задач, що відкриваються перед людиною в процесі її оволодіння оточуючим світом...» [18, с. 69].

В цьому, філософсько-естетичному визначенні чітко простежуються такі аксіологічно-психологічні ознаки піднесеного, як цінність, духовність, моральність, переживання, почуття захоплення і радості, усвідомлення безмежних можливостей людини. Визначення ж альтернативного поняття приниженого, низького частково висвітлюється в контексті зазначеної характеристики піднесеного, але як протилежне до нього.

Для нас важливим є звернення саме до аксіопсихологічних атрибутів понять піднесеного і приниженого, піднесення і приниження, підйому і падіння. Якщо розглядати приниження-піднесення у філософсько-психологічному плані як певний процес, то можна виділити певні його види, що відповідають руху: від низького до високого; від простого і примітивного до складного і збагаченого; від мінімуму до максимуму; від хаосу до порядку; від гидкого до прекрасного; від пустого до змістовного, насиченого; від негативу до позитиву; від слабкості до сили; від лежання до постави; від сну до бадьорості тощо.

Дуже важливим видається процесуальний аспект періодичної зміни цінності особистості як основи честі і гідності людини. Вона може змінюватися циклічно, приміром, впродовж години, доби, тижня, місяця, року, вікових періодів. Ми позначаємо цей коливальний процес схематично на рисунку 1. Відповідно до цієї схеми, цінність особистості в індивідуальній та суспільній свідомості може змінюватися у широких межах – від Ц (прин-мін) до Ц (підн-макс). Обидві ці крайні позиції є небезпечними для особистості.

В першій з указаних крайніх позицій цінність знижується до такого критично низького рівня, коли можна говорити про її повне знищення у людини і в суспільстві. Таке приниження було вдало назване аксіоцидом. Це поняття було введено кандидатом психологічних наук, доцентом Євгенією Миколаївною Калюжною після нашої доповіді на міжнародній науково-практичній конференції у Запорізькому національному університеті 19 травня 2009 року, за що ми вдячні їй. З аксіоцидом пов'язані летальні і суїцидальні тенденції для людини з критично приниженою честю і гідністю.

У другій крайній позиції соціальна та індивідуальна цінність особистості збільшується до такої міри, настільки надмірно, що це може трансформувати гідність людини у комплекс вищості, гордовитості, амбіційності, а її честь пере-

творити у культ особистості. Ми називаємо це явище аксіофеозом і розглядаємо таке надмірне піднесення особистості як чинник певних небезпечних трансформацій самої особистості та фактор аксіологічного приниження і нищення нею особистості інших людей, а у крайніх формах – їх фізичне знищення, вбивство. Прикладами такого явища є всі відомі культу особи, зокрема, Сталін.

Між цими крайніми позиціями знаходиться діапазон нормальних змін цінності і самоцінності особистості. Він окреслений верхнім і нижнім порогами – Ц (підн-норм) і Ц (прин-норм). В центрі діапазону нормальних змін знаходиться осереддя оптимуму – Ц (опт). Для нього властиве комфортне усвідомлення і переживання особистістю своєї гідності і честі, так звана аксіономінація.

За даною схемою, цінність і самоцінність окремої особистості, її честі і гідності може коливатися у широких межах, проте особистість намагається утриматися в нормальному діапазоні й оптимальному середовищі, захистити, відстояти свою честь і гідність, соціальну та індивідуальну цінність в цих межах, забезпечити усіма засобами їх стійкість (аксіотенцію – за пропозицією Є.М. Калюжної). Фактично це сфера аксіологічного комфорту для особистості, в якій її цінність підтримується, підкріплюється, утверджується, закріплюється – авторитетом, репутацією, нагородами, заохоченнями, преміюваннями, престижем, іміджем, похвалою, почуттям власної гідності і честі, любов'ю до себе та інших. Вона стабілізує в межах діапазону оптимуму тимчасові піки приниження, падіння, приміром, у ситуаціях необхідного відправлення фізіологічних, органічних і функціональних потреб, випадкових невдач і поразок, або піки піднесення, підйому, приміром, у ситуаціях творчого злету, життєвих, професійних досягнень, вдач тощо. Головне, щоб ці пікові зміни честі і гідності поступово поверталися в нормальний діапазон і були співмірні з нормальними проявами честі і гідності інших людей.

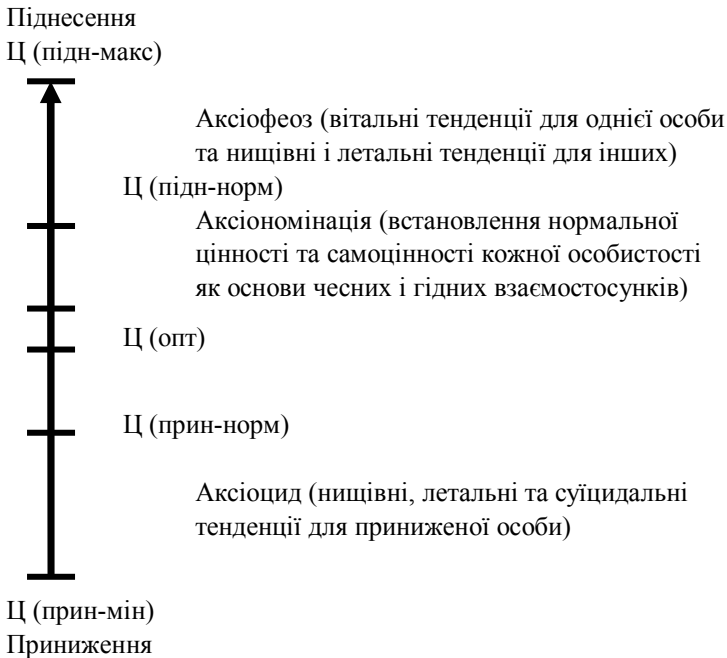

Рис. 1

І навпаки, за межами цього нормального діапазону з'являються негативні тенденції – аксіологічний стрес і дистрес (аксіострес), заздрість, злобність, ненависть, підлість, презирство, вищість, агресивність, війна достоїнств, компрометація інших і себе, примарні аксіологічні перемоги і реальні поразки честі і гідності, моральне нищення і самонищення, аксіологічні травми, летальні і суїцидальні тенденції, конфлікти, лайки, маюки, бійки, вбивства тощо.

Усе викладене нами дає право зробити такі висновки. Особистість піклується про свою інтерсуб'єктивну цінність, тобто честь, та про свою інтрисуб'єктивну самоцінність, тобто гідність, поважаючи честь і гідність інших, встановлюючи важені стосунки з іншими, не виставляючи назовні свої достоїн-

ства, виявляючи скромність, ввічливість, повагу до честі і гідності кожної людини.

Засобами гармонізації честі і гідності особистості є, зокрема, спеціальна аксіоінтераутологічна діяльність суб'єкта стосовно іншої людини як об'єкта, що представлена трьома головними стратегіями, такими, як:

1) стратегія піднесення честі і гідності (наприклад, в ситуаціях аксіоциду);

2) стратегія врівноваження честі і гідності (в діапазоні аксіономінації, концентруючись навколо осереддя аксіотенції);

3) стратегія нормалізуючого пониження честі і гідності (наприклад, в ситуаціях аксіофеозу).

Кожна із зазначених стратегій має по три підстратегії, залежно від ступеня домінування, одночасності і врівноваженості дії засобів аксіоінтераутологічної діяльності.

Подальшого вивчення потребують такі аспекти, як піднесення, врівноваження та пониження людської честі і гідності, їх абсолютність і відносність, конфігурація, профіль, процеси адаптації і дезадаптації до змін у відповідних станах.

Зокрема, можуть бути поставлені питання щодо трансформації і деформації честі і гідності особистості у ситуаціях надмірного піднесення владою, багатством, славою тощо, чи, навпаки – надмірного пониження рабством, холопством, бідністю, заздрістю та ін.

Адже саме в таких ситуаціях накопичується конструктивний чи деструктивний для суспільства і окремої особистості аксіопсихологічний потенціал, що може бути каталізатором позитивних або детонатором негативних процесів – аж до благополуччя чи нещастя цілих країн.

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии: лекции по введению в психотерапию для врачей, психологов и учителей / А. Адлер. – М.: Изд-во Института психотерапии, 2002. – 214 с.

2. Бердяев Н.А. Самопознание (Опыт философской автобиографии) / Н.А. Бердяев. – М.: Книга, 1991. – 448 с.
3. Бех І.Д. Вихованець у вирі олюдження: науково-методичний посібник / І.Д. Бех. – Рівне: РДГУ, 2008. – 94 с.
4. Буева Л.П. Человек как высшая ценность и главное богатство общества / Л.П. Буева // Человек в системе наук. – М.: Наука, 1989. – С. 493–502.
5. Варій М.Й. Соціальна психіка нації: наукова монографія / М.Й. Варій. – Львів: СПОЛОМ, 2002. – 184 с.
6. Достоевский Ф.М. Собрание сочинений в десяти томах / Ф.М. Достоевский. – М.: Гос. изд-во художест. литературы, 1956–1957.
7. Карпенко З.С. Предмет і методи аксіопсихології особистості / З.С. Карпенко // Психологія і суспільство: український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис / гол. ред. А. Фурман. – 2008. – № 1. – С. 35–62.
8. Крижко В.В. Антологія аксіологічної парадигми управління освітою: навчальний посібник / В.В. Крижко. – К.: Освіта України, 2005. – 440 с.
9. Макаренко А.С. Честь: повесть / А.С. Макаренко // Сочинения в семи томах. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1958. – Т. 6. – С. 7–308.
10. Общая психология: учебник / под ред. А.В. Петровского. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 1986. – 464 с.
11. Психологічні аспекти національної безпеки: тези Другої міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: ЛьвДУВС, 2006. – 264 с.
12. Психологія: підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л. Трофімова. – 6-те вид. – К.: Либідь, 2008. – 560 с.
13. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): навчально-методичний посібник / В.В. Рибалка. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 204 с.
14. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: навчальний посібник / В.В. Рибалка. – Одеса: Букаев В.В., 2009. – 575 с.
15. Розвиток психологічної культури учнівської молоді в системі неперервної професійної освіти: навчально-методичний посібник / за ред. В.В. Рибалки; кол. авторів. – К.: ПППО АПН України, 2005. – 298 с.
16. Словарь по этике / под ред. И.С. Кона. – Изд. четвертое. – М.: Политиздат, 1981. – 430 с.
17. Філософський енциклопедичний словник. Довідкове видання / гол. редколегії В.І. Шинкарук; наук. ред. Л.В. Озодовська, Н.Г. Полішук. – К.: Абрис, Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАНУ, 2002. – 744 с.
18. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. – Изд. пятое. – М.: Политиздат, 1987. – 187 с.

Рыбалка В.В. Честь и достоинство личности как факторы индивидуальной и социальной безопасности.

В статье рассматриваются определения понятий чести и достоинства личности, освещаются аксиопсихологические, типологические, динамические, процессуальные, деятельные их характеристики, показываются конструктивные и деструктивные последствия их возвышения, уравнивания, унижения для человека и общества, приводятся примеры разрушительного действия деформации чести и достоинства в контексте обеспечения индивидуальной и социальной безопасности.

Ключевые слова: *честь и достоинство личности, возвышение, уравнивание, унижение, конструктивные и деструктивные последствия, аксиоинтерпсихологическая деятельность, индивидуальная и социальная безопасность.*

Rybalka V.V. Honour and dignity of personality as the factors of individual and social safety.

The definitions of the concepts of honour and dignity of a personality are given, their axiopsychological, typological, dynamic, procedural, activity characteristics are clarified, the constructive and destructive consequences of their domination, balancing, humiliation on a person and society are exposed, the examples of a destructive action of deforming honour and dignity in the context of ensuring the individual and public security are given.

Key words: *honour and dignity of a personality, domination, balancing, humiliation, constructive and destructive consequences, axiointer-psychological activity, individual and public security.*

